దరిద్రపుగొట్టు కథ

బస్టాండు పరమ దరిద్రంగా వుంది. దిక్కుమాలిన దేశంలో దిక్కుమాలిన ప్రజలకు కాస్త నీడనిచ్చే దిక్కుగానే ఉంది. అక్కడ ఆ బస్టాండుకు ఇవతలపక్క పెద్ద మైదానం వుంది. గవర్నమెంటువారు ఆ మైదానంలో బ్రహ్మాండమైన స్టేడియంని కడదామని పది సంవత్సరాల క్రితం శంఖుస్థాపన చేశారు. అదింకో పదిహేను సంవత్సరాలకి స్టేడియంగా తయారవొచ్చు, అవకపోవచ్చు. ఈ లోపున ప్రజలకు ఉపయోగపడుతుందనే సదుద్దేశంతో ఖాళీగా వుంచేరు. ఆ ఖాళీ మైదానాన్ని ప్రజలు, ఎడం పక్కన పురుషులు, కుడి పక్కన స్త్రీలు బహిరంగ పాయిఖానాగా ఉపయోగిస్తున్నారు. ఆ మైదానానికి కొంచెం దూరంలో ఏభై గుడిసెలున్నాయి. ఆ గుడిసెలు బురదలో పందుల్లాగా అస్తవ్యస్తంగా వున్నాయి. ఆ పక్కనే కార్పొరేషన్ వాళ్ళు వూరిలోని చెత్తనంతా కుప్పగా పోస్తారు. మురికి మురిగ్గా వున్న ఆ ప్రదేశంలో అక్కడి గాలి కూడా మురిగ్గానే వుంది. అటువంటి చోట–

విజయనగరం వెళ్ళే బస్సెక్కి కూర్చున్నాను. క్రింద కొట్లాట. టిక్కెట్టుకోసం కొట్లాట. బస్సెక్కడానికి కొట్లాట. అరగంటలో బస్సంతా జనాల్తో నిండిపోయింది. తిండికి వాచిపోయినట్టుగా కొంతమంది అదేపనిగా తింటున్నారు జంగిడీ జంతికలు.వెనక సీట్లోంచి పరపరమని విన్పిస్తున్నాయి.

"బాబూధర్మం"

తలతిప్పి చూసాను.

"బస్సెక్కితే ఆక్సిడెంటులో కాలుపోయింది బాబూ. ఆడపిల్లలు గల సంసారం" అతని వేపు చూశాను. కుడికాలు మొండిగా వుంది. జేబులో చెయ్యి పెడితే పది పైసలుబిళ్ళ దొరికింది. అదే అతని కిచ్చాను. 'సలామ్'

చేసి ముందు కెళ్ళిపోయాడు. ఆర్టీసీ బస్సులొచ్చినా ప్రైవేట్ బస్సులు ఒదల్లేదు. అవసరానికి ఈ ఆర్టీసి బస్సులురావు. తప్పని పరిస్థితుల్లో ప్రైవేట్ బస్సు ఎక్కక తప్పదు. అలాగే అయింది నా పరిస్థితి. బస్టాండు పెద్ద సంతలా వుంది. ఎవరిగోల వాళ్ళది. బస్సులు ఎక్కేవాళ్ళు దిగేవాళ్ళు... కాకా హోటళ్ళల్లోంచి పెద్ద గొంతుతో వినబడే పాటలు...

బస్సు బజారులాగా వుంది. "మామూలుగా మీరు బజారులో కొంటే ఎనభై రూపాయలు... పాడండి బాబూ వేలం ... వేలం..." ఒక వ్యక్తి చేతిలో బట్టల మూటతో బస్సెక్కి ఒక ఫాంటు బట్టనివిప్పి అందరికీ చూపిస్తూ గట్టిగా అరుస్తున్నాడు.

"పది రూపాయలు" ఎవరో వెనకనుంచి పాట ప్రారంభించారు. "ఇరవై" "ముప్పై అయిదు" "నలభై!" నలభై దగ్గర కెళ్ళి పాట ఆగిపోయింది. "ఒకటోసారి... రెండోసారి... మూడోసారి" అని, ఆ వేలం వ్యాపారి "మాకు కిట్టదు బాబూ" అని పాట పాడినవాళ్ళందరకూ బహుమతిగా మనిషికో దువ్వెన తీసిచ్చి బస్సు దిగిపోయి, ఇంకో బస్సులోకి వెళ్ళాడు. "దయ గల తల్లులు... కనికరం బాబులు... ముసిలిదాన్ని బాబూ... ముసిలిదాన్ని. ధర్మం బాబూ... కష్టపడలేని జన్మం" బస్సులోంచి కిందకు దింపేను చూపుని.

ముసలమ్మ.

గోనెముక్కని నడుంచుట్టూ చుట్టుకుంది. చిరిగిన పాతగుడ్డని గుండెలమీద కప్పుకుంది. నెరసి చెదరిపోయిన తల ఎండ కాంతికి బూడిదరంగులో మెరుస్తోంది. గంటల తరబడి నేలమీద పడి దొర్లి లేచినట్టుగా వుంది శరీరం. ఏభై ఏళ్ళుంటాయి. ముఖం పండి, రాలిపోయి, బూడిదలో పడ్డ మర్రాకులా వుంది. ఒక చేతికి రంగంతా వెలిసిపోయి తెల్లగా ఐపోయి నొక్కుకుపోయిన రోల్డ్‌గోల్డ్‌గాజు, రెండో చేతికి ఏదో సన్నటి నల్లటితాడు కట్టుకుని వుంది. కుడికాలు మునుకునుండి కింద వరకూ ఏదో గుడ్డ గట్టిగా బిగించి కట్టి వుంది. కుడికాలికి చిటికెనవేలు లేదు. వికృతంగా వుంది. ఆ ముసలమ్మ వంటిమీద చెమట సూర్యకాంతికి ముత్యాల్లాగ మెరవటం లేదు. కాండ్రించి వుమ్మిన వుమ్ము ఎలాగ వుంటుందో అలాగ ఉంది ఆవిడ వంటిమీద చెమట. "ఏ జన్మలో ఏం పాపం సేసానో. బలంగా వున్నావు కష్టపడి బతగ్గూడదూ అంటారేమో, మూర్ఛ జబ్బుంది. వళ్ళంతా పుళ్ళు బాబూ... నాకు పనెవడిస్తాడు నాయన్లారా... అన్నమెవడు పెడతాడు

తండ్రులూ... మీరే తండ్రులూ తల్లులూ బాబూ దరమం. మీరు తినేసిన అరటిపండు తొక్క ఇవ్వండి బాబులూ, అదేసాలు. నాలాంటి దరిద్రపు గొట్టుదానికి... అదే పున్నెం. మీ పిల్లల కాపుణ్యం కాసుద్ది... అమ్మా తల్లీ, మీ పసుపూ కుంకం కలకాలం నిలవాల. ఎక్కువడగనేదు. ఒక్క పైసా... పైసా ఇప్పించండి. దయసూపండి బాబూ... సినబాబూ పెత్తండ్రీ అమ్మలూ బాబూ'' చేతులెత్తి, బస్సులోని వాళ్ళని ఎగిరెగిరి చూస్తూ, పక్కన వున్న వాళ్ళని ఆశగా చూస్తూ అడుగుతోందా ముసలమ్మ.

ఎవరూ పలకడం లేదు. ఎటో చూస్తున్నారు. నా వెనక ఆసామీ నిద్రలో వున్నాడు. వాడి పక్కనున్న కాలేజీ కుర్రాడు బస్సు షెల్టరులో ఏదో బస్సుకోసం నిలబడ్డ నీలంచీర అమ్మాయిని చూస్తున్నాడు. నా ముందు నవదంపతులు తెగ నవ్వుకుంటున్నారు. అతను ఆవిడ భుజమ్మీంచి చెయ్యివేసి గర్వంగా చుట్టూ చూస్తున్నాడు. కుడిపక్కన ఫేషన్‌పేరేడ్‌కి వచ్చినట్లుగా షోకు చేసుకొచ్చిందావిడ. మాటి మాటికీ ఏదీ శాశ్వతం కానట్టుగా పైటను వదిలేస్తోందావిడ. ఎడంపక్కన ముందు కూర్చున్న కాలేజీ కుర్రాళ్ళు, మాటిమాటికీ వెనక్కి తిరుగుతూ, చూస్తూ జోకులేసుకుంటూ ఆనందిస్తున్నారు. "ఒక్క తండ్రికీ దయలేదు. ఒక్క తల్లికీ కనికరంలేదు. మాతల్లులే మాతండ్రులే. ఇష్టవొచ్చినట్టుగా కరుసుపెడతారు. ఇష్టవొచ్చినట్టుగా తింటారు. బీద్దానికి ఒక్క పైసా ఇసిరీడానికి పోయే కాలాలు. మీ పంచబక్ష పరమాన్నాలడిగేనా పాయసాలడిగేనా. చూత్తంటే మీ రేరిగిందివ్వమన్నా ఇచ్చేటట్టు లేరు. అంచేతే పెపంచకం కరువుతో నిండిపోయింది. ఇలా టోళ్ళుండబట్టే ఈ రోజులొచ్చాయి. ఆకల్తో మేవేడిచినట్టు మీరేడుస్తారు. మలమల మేం మాడినట్టు మీరు మాడతారు'' బస్సులోని వాళ్ళని, ప్రపంచాన్ని మొత్తం అందర్నీ ఇష్టవొచ్చినట్టుగా తిడుతూ, చేతులు వూపుతూ, వెక్కిరిస్తూ పిచ్చిపిచ్చిగా ప్రవర్తిస్తోంది ముసల్ది.

"ఇంత సేపూ బాగానే వుందే. పిచ్చిగాని వుందా'' ఎవరో బైటకే అన్నారు. "ఏవండీ'' ఆ పిలుపుకి తలతిప్పి చూసాను. ఓ అమ్మాయి నిల్చునుంది. చేతిలో ఏదో కాగితం పెట్టింది. తర్వాత బస్సులో వున్న వాళ్ళందరి దగ్గరకు వెళ్ళి తలో కాగితం ఇచ్చింది. ఆ అమ్మాయి వేపు చూసాను. పాతికేళ్ళుంటాయి. సన్నంగా, పొడవుగా వుంది. నల్లగా వున్నా నలుపులో అందం వుంది. ముఖం కోలగా వుంది. పెద్దగా కళ్ళు, పొడవైన

ముక్కు చివర "ముక్కుపుడక" ముఖానికి అందాన్నిచ్చింది. చెవులకు పెద్దసైజు రింగులున్నాయి. ఒంటి జడ పిరుదుల వరకూ వుంది. అది సవరమో సహజమో తెలీదు. కనకాంబరంపూలతో దవనాన్ని కలిపి జడలో పెట్టుకుంది. లేత గులాబీ చీర, అదే రంగు జాకెట్టు, మిగతావన్నీ ఒకటే రంగువి కావటం వలన ఆకర్షణీయంగా వుంది.

ఆ అమ్మాయిచ్చిన కాగితం చదివి ఆశ్చర్యపోయాను, నమ్మలేకపోయాను. ఆ అమ్మాయి పేరు గంగ. పెళ్ళయిన వెంటనే భర్త పోయేడట. వాళ్ళు నలుగురక్కచెల్లెళ్లట. మిగతా ముగ్గురూ కళ్ళూ, కాళ్ళూ లేనివాళ్ళట. దయ గల వాళ్ళందరూ ఆదుకోమని అందులో వ్రాసి వుంది. ఆ అమ్మాయి ఒక్కొక్కరి దగ్గరికెళ్ళి ఇచ్చిన కాగితం తీసుకుని 'ధర్మం చెయ్యండని' అడుగుతోంది. చాలా మంది తోచిందియిస్తున్నారు. అందరి దగ్గర డబ్బులు వసూల్చేసుకుని బస్సు దిగుతోంది ఆ అమ్మాయి.

క్రింద వున్న ముసలమ్మ అరుస్తోంది. "చూసారా బాబులూ! టిక్కుటిక్కులాడుకుని, అరువు సీర సింగారించి, షోగ్గా వచ్చి 'దరమం... బిచ్చం' అనొస్తే మా బాబులే దానందం, దాని గుండెత్తులూ చూసి ఓహ్ రూపాయిలిచ్చేరు. ఎయ్యండి ఎయ్యండి. ఏదో కాయితమ్ముక్క సూపించీసరికి ఐసయిపోయారు. తల్లులు... మరియాదగా ఎండనబడి గంటనించి అడుక్కుంటున్నానే, పైసాకి నేన్నోచుకోలేదా... పావలాలిచ్చేరే. దాని పనే బాగుంది. పగలడుక్కోడం... రేత్రి బిజినెస్సు, నంజల మాటలే నమ్మద్దీ లోకం. సంసారి మాట లెవిడిక్కావాలి".

ఒంటికాలిమీద నిలబడి, బీటు కానిస్టేబుల్ ఫోజిచ్చి కళ్ళు చిత్రంగా తిప్పుతూ, చేతులు వూపుతూ కేకలేస్తోంది ముసిల్ది.

"ఏవన్నావ్.... నేన్నంజనా" ఇంతసేపూ సౌమ్యంగా మమ్మల్నడిగిన అమ్మాయి కిందకు దిగుతూ గొంతుపెంచి అన్నది.

"నంజవా... మరి నంజవా... సెతకారీ నంజవి. దగుల్బాజీ నంజవి... పడుసుకునే నంజవి... పత్తిత్తునంజవి... పొద్దున్నొకడితో..మద్దేనవింకొకడితో... సాయంత్రవింకొకడితో... రాత్రి వొకడితో కులికే సానినంజవి. నీ ఏసాలు నాకెరికనేదా. నేనడుక్కుంటున్న దగ్గరికల్లా వస్తావు. నా డబ్బులట్టుకెళ్ళిపోతావు. సవత్కాకి నంజా. నా నోట్లో నోరెట్టక" నోరంతా చాపి అరిచింది ముసిల్ది.

"మాటలు సరిగ్గా రానీయ్ ముసిలీ... కీలిరిగిపోగల్దు. తన్నేనంటే హౌరాబ్రిడ్జీ కాడకెళ్ళిపోగలవు" అన్నాదా అమ్మాయి.

"అవునే నీ సోకు బుగ్గిలో కలవా... హౌరా బిడిజీలు, లచ్మీ టాకీసు గుడిసెలు, మెరీనా బీచులు, ఇసకల దొర్లడాలు, రాసవాని పాలెం క్లబ్బుల్ల తొంగోడాలు, తాటిచెట్లపాలెం తాటితోపుల్ల తిరగడాలు, రామకృష్ణ జంక్షన్ల బేరాలు. నీ బేరాలు నాకెరికేనే నంజా... నంజ... ఈనంజకి దానాలు సేస్తారు బాబులు. నంజ డబ్బు నంజకే బాగడిపోతారేటి" అమ్మాయిని తిడుతూ బస్సు వేపు ఒకసారి చూసి తిట్టింది. "తిండానికి తిండి లేకపోయినా ముండకి పోయేకాలం చూడండి అందర్నీ తిడుతోంది" బస్సులోని ముసిలాయన వ్యాఖ్యానించేడు.

ఇంతలో ఆ అమ్మాయి అక్కడేవున్న కర్రపేడుని తీసి ముసిల్దాని మీదకి విసిరింది. అదెళ్ళి ముసిల్దాని వీపుకి తగిలింది. ముసిల్ది బండబూతుల్లోకి దిగింది. ఆ కర్రని అందుకుని అట్నించిటు విసిరింది. ఆ దెబ్బని కుర్రది తప్పించుకుంది. ఇంతలో ముసిల్ది భయంకరంగా కళ్ళెర్రజేస్తూ రెండు చేతుల్నీ చాస్తూ కుర్రదానిమీద పడింది. కుర్రదాని జుట్టుపీకింది. బొట్టు చెరిపేసింది. పాములాంటి జడను పట్టుకుని గుంజింది. పూలు చెల్లాచెదురైపోయాయి. అమ్మాయిని ఒంగోపెట్టి వీపు మీద దబదబా బాదింది. అమ్మాయి తిట్లు లంకించుకుంది. అట్నించిటు తిరగబడి ముసిల్దాని జుట్టు పట్టుకుని గుంజి వెనక్కి తోసింది. ముసిల్ది తాటకిలాపడి, ముక్కూచెవులూ తెగిపోయిన శూర్పణఖలా లేచింది. కుర్రదాని మెడను పట్టుకుని తోసింది. చీరను పట్టుకుని లాగింది. రెండు చేతుల్తో గట్టిగా పట్టేసి బోర్లా పడగొట్టింది. కుర్రది నేలమీద పడిపోయింది. పెదవి చిట్లిపోయి రక్తం చిమ్మింది.

ఆ అమ్మాయి ఒక్కసారి "ముసిల్లంజ నీ అంతు చూస్తా" అనుకుంటూ ముందుకు దూకింది. అదే సమయంలో ముసిల్దీ కలబడింది. ముసిల్దాని నడుంచుట్టూ చుట్టుకున్న గోనెగుడ్డ పర్రుపర్రుమంది. గుండెలమీది జానా బెత్తెడు గుడ్డా జారిపోయింది. ఆ ముసిల్ది వెనకనుంచి కుర్రదాని జాకెట్టు పట్టుకుని గుంజింది. అప్పటి వరకూ కుర్రదాని జాకెట్లో వున్న రూపాయి నోట్లూ చిల్లరా చప్పుడు చేస్తూ నేలమీద పడ్డాయి. ఆ జాకెట్టు చిరిగిపోయి ముసిల్దాని చేతికో ముక్క వచ్చింది. ముసిల్ది ఆ కుర్రదాని లంగా పట్టుకుని పర్రున చించేసింది. అప్పుడక్కడ ఆ మహానగరంలో ఆ బస్టాండులో అక్కడ వేలమంది జనం మధ్యన ఇద్దరు ఆడవాళ్ళు యించుమించు నగ్నంగా ఈ దేశానికి అసలైన సంస్కృతిలా నిలబడి వున్నారు. ఆ సమయంలో ఆ కుర్రది

గబుక్కున చేతికి దొరికిన జాకెట్టుముక్కని, లంగాని, చీరని సుమ్మలు చుట్టుకుంటూ నేలమీది డబ్బుల్ని ఏరుకుని ముసల్దాన్ని ఒక్కతోపుతోసి గబగబా గబగబా... గబగబా... బస్టాండు బైటకు పారిపోయింది.

ముసిల్ది పడిపోయి లేవలేని పరిస్థితిలో కేకలు పెడుతూ ఏడుస్తోంది. ఎవరో వెళ్ళి అక్కడక్కడ పడిపోయిన గుడ్డముక్కల్ని దాని వంటిమీద పడేసారు. ఎవరో తెచ్చి షోడా యిచ్చారు. షోడా తాగేక లేచి, బట్టలు సర్దుకుని "నన్ను సావసంపేవ్ నంజ... దేవుడున్నాడే. ఆడు ఇయ్యేల్టకి మూడు పొద్దులకి నిన్ను బలి కోరకపోతే నామీదొట్టు. ఏ సిటీ బస్సో గుద్దెయ్యకపోతే సూడు... ఒసే...ఒసే.." అని ఆ కుఱ్రదాన్ని తిట్టీ,మళ్ళీ చుట్టుపక్కల జనం వేపు ఒకసారిచూసి బస్సు వేపు చూసి "దరమం బాబూ... అమ్మా...బాబూ... కనికరం గల తల్లులు... దరమ పెబువులు..." అని అడుక్కోవడం మొదలు పెట్టింది.

ఇంతసేపూ అక్కడ జరిగింది అందరూ చూడడం వలన, ఒక్కసారి ఆ మహాజనుల మనసుల్లో దయ వెల్లివిరిసి పాలవెల్లిలా పొంగింది. బస్సులో జనం, కిందనున్న జనం అందరూ "పాపం ముసిల్ది" అని సానుభూతితో తోచిన పైసల్ని విసిరి తమ ధర్మబుద్ధిని ప్రదర్శించుకున్నారు. ఆ ముసిల్దాని చేతులనిండా బోలెడంత చిల్లర, దాని చిక్కంలో కొన్ని రూపాయిలనోట్లు. ఆ ముసిల్ది ఆనందంగా నవ్వింది. నవ్వుతూనే అందర్నీ "దరమం అంటే అలాగుండాల. పిల్లాపాపలతో సల్లగుండండి" అని దీవించింది.

అప్పటికి విజయనగరం వెళ్ళే బస్సు బైల్దేరింది. చాలా సేపు వాళ్ళిద్దరి గురించే ఆలోచించాను. మరచిపోలేని దృశ్యం. ఆఫీసు పని మీద విజయనగరంలో రెండు రోజులుండి పనిచూసుకుని ఆఖరిబస్సుకి బైలుదేరివచ్చేశాను.

విజయనగరం నుంచి వచ్చిన బస్సు దిగి బస్టాండుని ఒక్కసారి చూసాను. బస్టాండు నిశ్శబ్దంగా వుంది. అప్పుడు రాత్రి పదయి వుంటుంది. బస్సు దిగి నడుస్తున్నాను.

అక్కడక్కడా లైట్లు మిణుకు మిణుకు మంటున్నాయి. ఆ లైట్ల కాంతికి కనీకనబడనట్లుగా కనబడే దారి, మన అభివృద్ధి పథకాల్లాగే గతుకు గతుకులతో నిండి వుంది. మలుపు తిరిగి నడుస్తున్నాను. కుడిపక్కన దేవాలయం ముందు ఆంజనేయుడి విగ్రహం భూతంలా నిలబడి భయపెట్టింది.

ఎడంపక్కన వరసగా గుడిసెలు. ఆ గుడిసెలు బురదలో పందుల్లా అస్తవ్యస్తంగా వున్నాయి. అవన్నీ చీకట్లో చీకటి ముద్దగా మాత్రమే కనిపిస్తున్నాయి.

ఆ గుడిసెలు దాటి మలుపు తిరగబోయాను.

"ఏవండీ" ఆ పిలుపుకి వెనక్కి తిరిగి చూసేను. తెల్లటి చీర తప్ప ఏం కనిపించలేదు. ఇంతట్లో నన్ను పిలిచిన ఆ వ్యక్తి నా దగ్గరకొచ్చి "మా మామ్మకు నిన్నట్నుంచీ జ్వరమండి. నా చేతిలో డబ్బుల్లేవు. ఇప్పుడు మరీ ప్రమాదంగా వుందండి. ఏవండీ" రెండు చేతులు ఎత్తి నాకు నమస్కారం పెట్టి అడుగుతోంది. ఏవనాలో తోచలేదు. ఇవ్వాలా? వద్దా? ఇలాంటివి మామూలే. రోజా చూస్తున్నవే. ముందుకు నడవబోయాను.

"మిమ్మల్లే ప్లీజ్" ఆ ఇంగ్లీషు మాటకి వెనక్కి తిరిగి చూసేను. "వుత్తినే ఇవ్వొద్దులెండి. నన్ను మీరు ఉపయోగించుకుని ఇవ్వొచ్చుకదా" ఆ మాటలు వినలేదు నేను. కాని కొంచెం దూరంలో మసక వెల్తురులో నులకమంచమ్మీద నానా యాతనలు పడుతున్న వ్యక్తిని చూసి ముందుకి కదిలేను. నా వెనక ఆ అమ్మాయి కూడా వచ్చింది.

"అమ్మా ఈ బాధ భరించలేనమ్మా... భరించలేను" ఆ గొంతు నేను విన్నదే. ఆముఖం నేను చూసిందే. నులక మంచమ్మీద సుమ్మలు చుట్టుకుపోతున్న ఆ ముసలమ్మ దగ్గరికి గబుక్కున వెళ్ళి పట్టుకుని "ఎలా వుంది మామ్మా" అని అడుగుతోంది ఆ అమ్మాయి.

అప్పుడు స్పష్టంగా ఆడవాళ్ళిద్దరి వేపూ చూసేను. వెంటనే జేబులోంచి చేతికొచ్చిన డబ్బుని తీసి "మీ మామ్మను డాక్టరు దగ్గరకు తీసికెళ్ళు గంగా' ' అన్నాను. నేనిచ్చిన డబ్బుని అందుకుని నన్నేదో అడగబోయింది ఆ అమ్మాయి. అప్పటికి నేను ప్రభుత్వం వారి రోడ్డుమీద చీకట్లో గబగబా నడుస్తున్నాను.

ఆంధ్రభూమి వీక్లీ, 12-11-1979

*